

Examensarbete
15 högskolepoäng, grundnivå

Är det verkligen jag som bestämmer över
mitt gymnasieval?

Am I really the one who decides my high school choice?

Samir Sijaric

Sammanfattning

Det här är en semi-strukturerad intervjustudie med 6 elever som går i nionde klass på en skola som tillhör stadsdelen Öster i Malmö stad. Syftet med studien är att få en ökad förståelse på vad det är för faktorer som påverkar eleverna inför gymnasievalet och vad elevernas föräldrar har för påverkan på elevernas gymnasieval. Målet är att se hur eleverna uttrycker sig och försöka förstå vad det är som påverkar dem. Då kan man se hur resultaten ser ut och samtidigt se vad man borde satsa på i framtida forskning. På det sättet hoppas man att man utvecklar studie- och yrkesvägledningen ännu mer och gör det effektivt i arbetet och framtida elevers gymnasieval.

Arbetets frågeställningar är följande:

- Vilka faktorer påverkar eleverna i årkurs 9 inför gymnasievalet?
- På vilket sätt påverkas eleverna i årskurs 9 utav sina föräldrar inför gymnasievalet?

I analysen används en teori och en modell med flera olika centrala begrepp. Teorin är Hodkinsons och Sparks Careership med begrepp som handlingshorisont, brytpunkter, fält... Sedan har vi Patton och McMahons STF-modell. STF-modellen innehåller 2 olika system som tar hänsyn till individen och hans påverkan. Den ena är individens karakteristiska drag och den andra är individens kontext och omgivning som påverkar karriärutvecklingen. Resultaten visar att det finns flera olika faktorer som sätter prägel och påverkar elevernas gymnasieval, bland annat: Vänner, rykten på skolan, trivsel, skolans avstånd och så vidare. En del intervjupersoner nämnde liknande faktorer, andra inte, men majoriteten nämnde att det som påverkar mest är föräldrarna. Undran över vad man ska bli i framtiden och hopp om att göra föräldrarna stolta med sina val har jag en intressant studie här...

Nyckelord: Gymnasieval, Föräldrar, Careership, Påverkan, Brytpunkt

Förord

Under utbildningens gång har jag lärt mig så otroligt mycket. Olika teorier och metoder som verktyg när man väl ska ut och hjälpa sökande reflektera och söka efter sig själv. Hjälpa sökande med självinsikt och ta reda på vad det är dom vill i livet. Massa människor man fått lära känna under utbildningen och på praktiken. Så många samtal man fått ha och spela in i mobilen på VFU (praktiken). Men...

Nu förstår jag vad Ola, Björn och Maria menade för 3 år sedan.

Det är först nu i slutet som jag verkligen förstår att allt jag precis nämnde, verktyg för att hjälpa andra – gäller för mig med.

Dessa 3 åren har jag haft det och mått så otroligt dåligt.

Anledningar som bara jag vet om. Men...

Dessa 3 åren har också fått mig att reflektera. Söka efter mig själv. Hitta insikt och ta reda på vad det är jag vill i livet. Lära känna mig själv. Ha samtal med mig själv.

Det har inte varit lätt. Det har varit tufft.

Framförallt nu i april månad 2020, 1 månad innan examensarbetet skulle vara klar, en person nära mig, en person som betyder väldigt mycket för mig, gick bort.

Det här är för dig.

För att du alltid har varit här vid min sida.

För att du har lärt mig att det är okej att falla ner,

men det är inte okej att stanna där nere.

Att jag alltid ska försöka ha huvudet högt,

oavsett vad.

Och att jag alltid ska komma ihåg,

kvittar om man har det bra eller dåligt i livet,

momenten är ändå bara tillfälliga.

Därför ska man alltid ta vara på tiden.

Det enda som är säkert är att Livet. Går. Alltid. Vidare.

Samir Sijaric, Malmö 2020-08-18

Innehåll

1. Inledning.....	7
1.1 Syfte.....	9
1.2 Disposition.....	9
2. Tidigare forskning.....	10
2.1 Föräldrastöd påverkar barnets karriärval.....	11
2.2 Föräldrarnas influenser påverkar processen och framtiden.....	11
2.3 Barnens karriärplanering.....	12
2.4 Vad händer efter grundskolan?.....	12
2.4.1 Eleverna påverkas av.....	13
2.5 Sammanfattning.....	14
3. Teori.....	15
3.1 Careership.....	15
3.1.1 Habitus styr individens handlingshorisont.....	15
3.1.2 Brytpunkter.....	17
3.2 Patton & McMahons STF.....	17
3.3 Sammanfattning.....	18
4. Metod.....	19
4.1 Val av metod och metoddiskussion.....	19
4.2 Urval och urvalsgrupp.....	20
4.3 Datainsamling.....	21
4.4 Validitet och reliabilitet.....	21
4.5 Analysmetod.....	22
4.6 Etiska ställningstaganden.....	22
5. Resultat & Analys.....	24
5.1 Presentation av respondenterna.....	24
5.2 Viktiga personer som påverkar gymnasievalet.....	25
5.2.1 Föräldrar.....	25
5.2.2 Syskon.....	26
5.2.3 Andra vuxna.....	26
5.2.4 Vänner.....	27
5.3 Analys av viktiga personer som påverkar gymnasievalet.....	28
5.3.1 Rationella val.....	28
5.3.2 Pragmatiska val.....	29
5.3.3 Handlingshorisont och habitus.....	29
5.3.4 Fält.....	30
5.4 Faktorer som påverkar informanterna inför gymnasievalet.....	31
5.4.1 Status, rykte & trivsel.....	31
5.4.2 Avstånd.....	32
5.4.3 Jobb efter gymnasiet.....	32
5.4.4 Kunskap om gymnasieprogram.....	33
5.5 Analys av faktorer som påverkar eleverna i gymnasievalet.....	33
5.6 Hur mycket information har mottagits inför gymnasievalet och hur mycket önskas?.....	35
5.7 Analys av hur mycket information har mottagits inför gymnasievalet och hur mycket det önskas.....	37
5.8 Sammanfattning av resultat och analys.....	38

6. Diskussion.....	40
6.1 Återknytning till frågeställningar	40
6.2 Reflektion över tillvägagångssättet	41
6.3 Teori och tidigare forskning	42
6.4 Förslag på vidare forskning	43

1. Inledning

I Skolverkets allmänna råd står det att eleverna behöver vara medvetna mellan sig själv och sina valalternativ, lära sig fatta och genomföra sina beslut inför gymnasiet (Skolverket 2013). Vilka faktorer och hur mycket av dessa faktorer påverkar barnens gymnasieval? Skolverkets tidigare studier och flera statliga utredningar visar hur mönstret i samhället är socialt reproducerande när det gäller elevers val av gymnasieutbildning. Flera pedagogiska och sociologiska studier har visat att social bakgrund, kön och etnicitet påverkar mest vid gymnasievalet (Ekström m.fl, 2012).

Det har framkommit i en studie utav Dresch & Lovén som finns med i Lundahls bok (2010) att vårdnadshavare spelar en viktig roll i de ungas gymnasieval där nästan hälften av de tillfrågade unga uppger att vuxna i deras närhet haft en stor betydelse för deras val. Vårdnadshavare är nämligen de som de unga har hög tillit till och lyssnar på när det gäller råd kring framtiden och livet. Unga kan bli påverkade både direkt och indirekt inför sitt gymnasieval genom hur man talar om olika gymnasieprogram och olika yrken där hemma. Barnen kan även bli påverkade utav uttalade förväntningar man har på dem.

Elever med högre socioekonomisk bakgrund väljer studieförberedande gymnasieprogram oftare medan yrkesinriktade program väljs hellre av elever med lägre socioekonomisk bakgrund visar en statlig utredning. Störst betydelse för elevernas gymnasieval är föräldrars utbildningsbakgrund. En annan studie visar även hur ungdomar från högre socialgrupper tenderar att få högre betyg jämfört med andra sociala grupper. (Ekström m.fl, 2012).

Flera studier (Ekström m.fl, 2012) visar hur stereotypa könsmonster reproduceras i gymnasievalet. Flickor söker sig till flickdominerande utbildningar som omvårdnads- samt barn- och fritidsprogrammet. Medan pojkar tenderar att söka sig till pojkdominerade program som bygg-, fordons-, och industriprogrammet. Kulturella och sociala förväntningar på vad som anses vara rätt yrken för tjejer och pojkar är en förklaring till den ojämna könsfördelningen på många gymnasieprogram. Detta kan det leda till att många individer begränsas i sina utbildnings- och yrkesval (Ekström m.fl, 2012).

Enligt Skolverkets rapport (Ekström m.fl, 2012) lämnar elever med utländsk bakgrund grundskolan oftare med ofullständiga betyg jämfört med svenskfödda elever. De har ett sämre utgångsläge på grund av att dessa elever har föräldrar som är lågutbildade och/eller arbetslösa. Anledningen till att det är stora skillnader i betygsresultat mellan elever som har utländsk bakgrund och svenskfödda är att det skiljer sig åt väldigt mycket när man tittar på socioekonomiska bakgrunden, visar en rapport (Ekström m.fl, 2012).

Det är många faktorer som spelar roll när elever ska göra sina gymnasieval. Som blivande studie- och yrkesvägledare anser jag att det är ytterst viktigt att känna till faktorer som kan påverka elevernas val och framtid. Därför har jag valt att undersöka detta utifrån elevernas perspektiv. Kunskapen och förståelsen om detta kan hjälpa mig att hjälpa elever som ska göra sina gymnasieval att förstå och rannsaka sig själva bättre. På det här sättet kan det leda till effektivare och mer lyckad vägledning och förhoppningsvis förebyggande syfte av mindre avhopp/byte av gymnasieprogram.

1.1 Syfte

Syftet med min uppsatts är att ta reda på vad det är för faktorer som påverkar elever i årskurs 9, utifrån deras perspektiv, när det gör sitt gymnasieval och hur eleverna blir påverkade utav sina föräldrar.

Mina frågeställningar:

- Vilka faktorer påverkar eleverna i årskurs 9 inför gymnasievalet?
- På vilket sätt påverkas eleverna i årskurs 9 utav sina föräldrar inför gymnasievalet?

1.2 Disposition

Uppsatsen består utav 8 kapitel. Inledning, syfte och frågeställningar är i kapitel 1. I kapitel 2 nämns tidigare forskning om faktorer som påverkar elever inför gymnasievalet, samt föräldrars påverkar på deras barn. Kapitel 3 redovisar jag teorier som jag använt mig utav och kapitel 4 presenteras metodvalet. Kapitel 5 skrivs det om resultaten i olika teman som kommit fram under undersökningen samtidigt som det skrivs en analys. Kapitel 6 diskuteras det om tidigare forskning, metod och resultat. Därefter kommer det att komma förslag på framtida forskning som känns intressant och relevant att undersöka och ta reda på mer om i framtiden.

2. Tidigare forskning

Nedan kommer jag att presentera olika forskning som är relevant för syftet och frågeställningar till min studie:

Jag valde att ta med Marcionetti & Rossiers (2017) avhandling, "The Mediating Impact of Parental Support on the Relationship Between Personality and Career Indecision in Adolescents". Här analyserade de förhållandena mellan karriärbeslutssvårigheter och femfaktormodellen för personlighetsdrag, föräldrastöd och självkänsla hos 448 schweiziska tonåringar. De skriver om hur viktigt det är för unga att få kärlek, bekräftelse och stöd av sina föräldrar för att göra ett bra karriärval.

Andra artikel jag valde att ta med är Workmans (2015) avhandling, "Parental Influence on Exploratory Students College Choice, Major and Career Decision Making". Här undersöker Workman föräldrarnas inflytande på undersökande studenters val av högskolor, majoritets- och karriärbeslut. Föräldrainflytande framkom som ett centralt tema i studentens beslutsprocesser.

Tredje artikeln "Parents Perceptions of Their Role in Children's Career Planning", som är skrivet av Bardick m.fl. undersöker föräldrarnas uppfattningar om hur beredda föräldrar tror att deras barn är för karriärplanering. Rollen som föräldrar spelar roll för att kunna hjälpa sitt barn med karriärplanering. Man undersökte hur föräldrar kan hjälpa sina barn med karriärplanering och de brister som föräldrar upplever i karriärplaneringstjänster, program eller resurser.

Jag har även valt 1 studie som undersöker påverkningsfaktorer utav elevernas gymnasieval, vilket min studie också kommer att handla om. Det känns relevant och intressant att ta med dessa då jag kan fördjupa mig i studierna och sedan jämföra resultaten mellan deras och min studie. Studien är gjord utav Dresch och Lovén (2010), de undersöker påverkningsfaktorerna hos eleverna när de gör sitt gymnasieval.

2.1 Föräldrastöd påverkar barnets karriärval

Marcionetti & Rossier analyserade i deras avhandling, ”The Mediating Impact of Parental Support on the Relationship Between Personality and Career Indecision in Adolescents” (2017), förhållandena mellan karriärbeslutssvårigheter och femfaktormodellen för personlighetsdrag, föräldrastöd och självkänsla hos 448 schweiziska tonåringar. De skriver om hur viktigt det är för unga att få kärlek, bekräftelse och stöd av sina föräldrar för att barnet ska kunna göra ett bra karriärval. Det är viktigt att barnet får en lagom dos av faktorerna och inte för mycket eller för lite av det ena och andra.

Det finns 3 olika typer av ”career-specific behaviours”:

1. ”Career-related support”. Det innebär att föräldrarna hjälper sitt barn göra sina egna beslut genom att ge dom rätt vägledning och verktyg.
2. ”Interference in career choices”. Föräldrar som överdrivet kontrollerar sitt barns karriärval och framtid.

”Parents’ lack of fengagement”. Föräldrarnas brist på intresse för sitt barns karriärval.

2.2 Föräldrarnas influenser påverkar processen och framtiden

Workman (2015) undersöker föräldrarnas inflytande på undersökande studenters val av högskolor, majoritets- och karriärbeslut. Föräldrainflytande framkom som ett centralt tema i studentens beslutsprocesser. Workman kom fram till i slutsatsen i sin avhandling ”Parental Influence on Exploratory Students College Choice, Major and Career Decision Making”, att föräldrarnas influenser på sitt barns yrkes- och karriärval spelar en väldigt stor roll vilket påverkar processen och framtiden. Personer som deltog i studien berättade hur deras föräldrar var. En del fick stöd av sina föräldrar, för andra var föräldrarna rätt så neutrala och en del

kände en väldigt stor press. Även om deltagarna kände så på grund av olika anledningar och faktorer, så påverkades dom rätt så likt varandra på grund av känslan de hade.

Ett exempel från avhandlingen är Chris. Han blev intervjuad och förklarade att han känner en enorm press att klara skolgången eftersom föräldrarna betalar hans skolgång. Dock är han samtidigt osäker på vad han vill bli. Han mår dåligt på grund av pressen från föräldrarna och på grund av osäkerheten över vad han vill bli. Han känner att det påverkar honom mycket under skolgången och inför framtiden.

2.3 Barnens karriärplanering

Bardick m.fl (2005) undersöker föräldrarnas uppfattningar om hur beredda föräldrar tror att deras barn är för karriärplanering. I deras artikel "Parents Perceptions of Their Role in Children's Career Planning", visade resultaten signifikanta förhållanden mellan kommunikation, föräldrars förtroende och föräldrafrämmande med avseende på utforskningen för deras barn att välja en skola.

De 3 upplevda beteende av föräldrarna är: stöd, interferens och brist på engagemang. De visade även hur föräldrar som var väldigt fästa vid sina barn spelade stor roll för barnets utforskning av sina val.

De kom fram i slutsatsen av studien att goda relationer med anknytning mellan föräldrarna och deras barn uppmuntrar barnen att utforska som elever sin egen möjlighet att välja det bästa alternativet för skola endast om de känner sig stötta och inte förbigås av sina föräldrar.

2.4 Vad händer efter grundskolan?

Dresch och Lovén (2010) har följt elever som går i nian under 2 års tid för att ta reda på vilka faktorer som påverkar eleverna inför gymnasievalet via enkätundersökning, samt fördjupande intervjuer. 83 % av eleverna tyckte att gymnasievalet var ett viktigt val att göra i sitt liv.

Nästan hälften av eleverna tyckte det var ett svårt beslut att göra. Osäkerheten inför gymnasievalet och framtiden gällde mer för flickorna än för pojkarna. Eleverna tyckte att informationen och reklamen de fick om gymnasieskolorna och program var svåra att hantera.

Studien visade att många elever vill ha någon att prata med om sin framtid och sitt gymnasieval. Eleverna föredrog främst att få prata med sina föräldrar där hemma. Efter det föredrog de flesta att prata med studie- och yrkesvägledaren och sedan med sina vänner (Dresch & Lovén, 2010).

2.4.1 Eleverna påverkas av...

I undersökningen har Dresch och Lovén (2010) sett att elever i nionde klass försöker klura ut sin identitet och ta reda på vad man vill i livet. Det kan leda till att elever kan känna sig vilsna under processen till att gå ut i vuxenvärlden. Det kan vara svårt för eleverna att skilja på sina egna värderingar och på värderingar som kommer från andra i samhället som till exempel familjen, vännerna, lärarna och så vidare. Förväntningar, värderingar och åsikter från sin närhet påverkar både medvetet och omedvetet. När det väl är dags för elever att göra sitt gymnasieval så kan det vara svårt för vissa att veta vad det är man egentligen vill välja då det blir brus när egna tankar och värderingar krockar med andras tankar och värderingar som man tagit del av (Dresch & Lovén, 2010).

Enkäterna från Dresch och Lovéns (2010) undersökning visar även att det inte är lärarna som hade störst betydelse och påverkan på eleverna. Hälften av eleverna svarade att föräldrarna var engagerade inför deras gymnasieval och att det är viktigt att lyssna på sina föräldrar. De upplevde att det hade väldigt stora förväntningar på sig och att det var viktigt att göra föräldrarna stolta med sitt gymnasieval. Undersökningen visar att det är föräldrarna som har störst påverkan på eleverna sedan är det vännerna och studie- och yrkesvägledaren (Dresch & Lovén 2010).

2.5 Sammanfattning

Marcionetti & Rossier (2017) kom i sin studie fram till att elevernas karriärbeslut påverkas av faktorer som elevernas personlighetsdrag, vad de har för självkänsla och hur föräldrastödet ser ut. Det stämmer överens med Workmans (2015) undersökning där hen kommit fram till att föräldrarnas influenser påverkar barnets framtid och processen till att göra val i sitt liv. Bardick m.fl (2005) skriver i slutsatsen av deras studie att det som uppmuntrar barnet att utforska och välja det bästa alternativet för val av skola och program är när de känner sig stötta och inte förbigås av sina föräldrar.

Elever påverkas av sin omgivning både medvetet och omedvetet. När de socialiserar i samhället så tar eleverna till andras normer som sina egna. Barnets föräldrar är de som har mest inflytande på sitt barn, i det här fallet inför valet till gymnasiet, men annars inom allt då barnet är född och uppväxt med sina föräldrar och har spenderat mest tid med dem.

Jag tog upp tidigare forskning som belyser på vilket sätt och hur det påverkar eleverna när de gör sina val eftersom mitt syfte med studien är att klarlägga faktorer som påverkar elever i gymnasievalet.

3. Teori

Teorierna "Careership" och "The systems theory frameworks" (STF) och teoriernas begrepp presenteras i kapitlet och kommer längre fram att användas när jag ska analysera empirin som jag samlat in genom undersökningen.

3.1 Careership

Careership är en sociologisk teori som skapats utav Hodkinson och Sparkes (1997). Teorin förklarar hur individen påverkas utav beslutsfattande i sitt liv och i sin karriär utifrån ett perspektiv som tar hänsyn till både aktören och strukturen. (Hodkinson & Sparkes 1997). Brytpunkter/rutiner, handlingshorisont och pragmatiska rationella val är begrepp ur teorin (breddat teorin) som är essentiella i en persons liv och är pusselbitar som samverkar under en valprocess (Hodkinson & Sparkes 1997). Careership grundar sig delvis på Pierre Bourdieus teori kring karriärval, som till exempel begreppet habitus. Vilket jag kommer att klarlägga nedan tillsammans med föregående nämna begrepp då det inte är alla som förstår vad dessa begrepp betyder, samt kommer begreppen att dyka upp längre fram i analysen.

3.1.1 Habitus styr individens handlingshorisont

Hodkinson och Sparkes (1997) skriver om något som kallas för handlingshorisont, vilket påverkar människans pragmatiska rationella val. Handlingshorisont kan förklaras som en spelplan där individen påverkas och handlar utifrån sina tidigare erfarenheter och vad som är känt för individen. Det avgör vad som är möjligt och inte möjligt för individen, vad som är intressant och inte intressant för individen, vad individen kan utföra och inte utföra. Det är

även faktorer så som utbildningsbakgrund, habitus, arbetsmarknaden och så vidare som påverkar (Hodkinson & Sparkes 1997).

Ett exempel på hur handlingshorisonten kan påverka en individ inför ett val är till exempel om en man inte ser sig själv kunna arbeta och studera ett akademiskt yrke. Det enda han har i åtanken är att bli taxi- eller busschaufför eller jobba som butiksbiträde. Och enda anledningen till att det är så här är på grund av att personen inte haft dessa yrken introducerade av någon i hans närhet eller hört någon i hans närhet prata om ett akademiskt yrke eller studerat i akademisk nivå. Förutom yrken som taxi- eller busschaufför, eller butiksbiträde där personerna i hans familj, närmaste släkt eller vänner arbetar med. Det gör att dessa yrken är innanför personens handlingshorisont eftersom yrken är kända för honom. Medan ett akademiskt yrke eller att studera på en högskola är utanför personens handlingshorisont. Det gör att personen inte ser det som möjligt att uppnå, brist på intresse, eller att man inte alls tänker på att göra det. Man kan möjliggöra eller begränsa sina framtid på grund av sin handlingshorisont.

Hodkinson & Sparkes (1997) teori använder sig utav Pierre Bourdieus begrepp habitus som går att läsa mer om i Broady (1998). Bourdieu berättar att begreppet habitus förklarar hur en människas liv är och har påverkats utifrån tidigare erfarenheter och upplevelser. Framförallt via omgivningens kulturella traditioner och personens sociala nätverk som har format och blivit en del av individens attribut, jargong, värderingar och identitet. Det gör att individens habitus avgör hur personen tänker, känner, beter sig, vad hen har för värderingar och så vidare. Precis som handlingshorisonten, så är habitusen kapabel till att förändras tack vare nya intryck man får från kontexterna man vistas i och personerna man vistas med. (Hodkinson & Sparkes 1997).

3.1.2 Brytpunkter

Hodkinson & Sparkes (1997) beskriver livet som något som ständigt flyter på fram tills det stoppas utav en vändpunkt. När det sker en vändpunkt i livet, det är då en förändring blir av. Då kan det antingen kännas bra och tillfredställande eller så kan det kännas dåligt och pessimistiskt. Det finns 3 olika typer av brytpunkter. När en person själv väljer att göra en förändring, kallas det för frivilliga brytpunkter. När man blir av med jobbet så är det en orsak som sker av yttre- eller på grund av andras handlingar. Det är påtvingade brytpunkter. Sedan har vi strukturella brytpunkter som sker på grund av strukturen som är utformad, som till exempel när någon går från att vara elev på en grundskola till ett gymnasium.

3.2 Patton & McMahons STF

Patton & McMahon (2014) har skapat en modell med en ram, ramen kallas för "The systems theory frameworks of career development" (STF). Här nämner de "influenser" istället för "faktorer" då är det lättare att förstå interaktionen mellan kontexten och individen. Modellen tar hänsyn till flera teorier, begrepp och influenser för att man ska kunna använda det som verktyg och kunna förstå en individs karriärutveckling. Individen står i mitten av den här ramen (Patton & McMahon 2014). STF innehåller 2 olika system. Den ena systemen är individuellt, det tar hänsyn av individens karakteristiska drag som till exempel etnicitet, ålder, intressen. Det andra är kontextuellt, och det tar hänsyn av influenser runt en individs kontext och omgivning som till exempel familj, vart man bor och vilken skola man går på. Författarna nämner även att det är viktigt att man tar hänsyn till de influenser som individen inte kan påverka själv, som till exempel slumpen. Patton & McMahon (2014) skriver även om processer som gör att en individ skapar beslutsfattande och ser till att en individ ändras över tid. Det är i individen och individens möte med sin omgivning som ses som den ständiga interagerande processen i rörelse som förändrar och utvecklar. Det leder till både hinder och möjligheter i en individs karriärspektrum (Patton & McMahon 2014).

3.3 Sammanfattning

Syftet med ovanstående valda teorier och begrepp är för att kunna besvara undersökningens frågeställning och skapa en förståelse för läsaren.

Hodkinson och Sparkes (1997) skriver om hur olika typer av brytpunkter i sin teori kan påverka i verkligheten. De skriver även om hur individer har olika breda spektrum för vad de vet och känner till, vilket gör att alla individer är olika kapabla i sitt handlande och har olika handlingshorisonter. Personer som har saker gemensamt är inom samma fält. Till exempel en fotbollsspelare och en gatumusikant är inte inom samma fält då den ena individen är i sportens fält och den andra individen är inom musikens fält (Hodkinson och Sparkes, 1997).

Ungdomar påverkas utav sin omgivning och utav sina egna erfarenheter. Det är så ungdomar gör sina val och det kallas att man gör pragmatiskt rationellt val (Hodkinson och Sparkes, 1997).

Patton & McMahons (2014) STF-modell innehåller 2 olika system som tar hänsyn till individen och hens påverkan. Den ena är individens karakteristiska drag och den andra är individens kontext och omgivning som påverkar karriärutvecklingen.

4. Metod

I detta kapitel kommer jag att gå igenom och förklara hur och varför jag valde den metod jag använde, samt gå igenom för- och nackdelar med metoden. Kommer även presentera var studien genomfördes, hur urvalet gick till och förklara hur jag ställer mig till det etiska aspekterna.

4.1 Val av metod och metoddiskussion

För att undersökningen ska ha en bra och bred helhetsbild av hur elever tänker och varför de gör sina gymnasieval som de gör använde jag mig utav den kvalitativa metoden (Larsen 2009). Det innebär att jag hade med mig förutbestämda frågor som ställs likadant till samtliga intervjuade kandidater.

Intervjuformen var semistrukturerad (Larsen 2009). Det innebär att under samtalets gång kan jag ställa följdfrågor på plats till den som blir intervjuad baserad på kandidatens svar. Det gjordes för att jag ska kunna förstå mig rätt på vad deltagaren säger och att det inte blir något missförstånd, eller för att få utförligare svar (Bryman 2018).

Nackdelarna med den här metoden är något som Larsen (2009) kallar för ”intervjueffekten”, det innebär att informanterna möjligtvis kan lämna oärliga svar och svar som de tror att jag vill höra, ”socialt accepterade” svar (Larsen 2009). Det kan orsaka brister i studien. Sedan är den kvalitativa metoden rätt så tidskrävande med att man ska få tag på deltagare för intervjun och behandla den insamlade data genom att spela upp inspelningen och transkribera. En annan nackdel är att resultaten för den här studien motsvarar inte för hela populationen, vilket gör att man inte kan generalisera svaren (Larsen 2009).

Fördelarna med kvalitativa metoden beskriver Larsen (2009) är att bortfall är mindre då det är större sannolikhet att inte fylla i ett frågeformulär än när man på en inbokad intervju. Sedan är en annan fördel är att man kan ställa följdfrågor vid semistrukturerad intervju ifall det finns något missförstånd som behöver göras klart (Larsen 2009).

4.2 Urval och urvalsgrupp

Jag valde att intervjua elever som går i nionde klass, på en skola som tillhör stadsdelen Öster i Malmö stad. Anledningen till att jag valde att intervjua elever som går i nian var för att syftet med mitt arbete är att ta reda på vilka faktorer det är som påverkar elever inför gymnasievalet. Intervjun genomfördes i april månad, 2 månader innan skolavslutningen och 1 månad innan det slutgiltiga gymnasievalet skulle stängas ner.

Jag valde att intervjua både pojkar och flickor för att kunna få en inblick och bredare resultat på hur båda könen känner och tänker och om det finns någon skillnad mellan dem. Det var viktigt att ha lika många tjejer och killar för att den ena gruppen inte skulle vara i majoritet för det skulle kunna påverka studien. 3 tjejer och 3 pojkar intervjuades.

Rektorn från skolan gav mig grönt ljus till att få genomföra intervjuerna och att få leta upp deltagare. Jag var på skolan mellan kl.10-12 och då brukar det vara raster och lunchraster. Jag stötte på många nyfikna elever som undrade vem jag var och jag förklarade för dem vad jag gjorde på skolan. Det var många som ville vara med och delta i intervjun då de flesta kände att de behövde det och att det skulle vara kul. Urvalet till studien gick genom självselektion och slumpmässigt urval (Larsen 2009). Självselektion betyder att man själv väljer att delta i undersökningen genom att anmäla sig. Jag gav till 14 flickor och 9 pojkar lappar med information om mitt arbete och vad intervjun skulle handla om som de skulle ta med hem till målsman. På pappret stod det mitt telefonnummer och att föräldrarna skulle höra av sig till mig för att jag skulle få deras samtycke och då platserna var först till kvarn. Anledningen till att jag valde att föräldrarna skulle ringa eller smsa mig istället för att jag skulle få en underskrift är för att det skulle gå fortare. Dessutom är det här mer effektivt och kortare process. Slumpmässigt urval betyder att man till exempel stoppar folk på stan och ställer frågor (Larsen 2009). Vilket jag gjorde i korridoren när jag stötte på elever.

4.3 Datainsamling

Jag genomförde 6 semi-strukturerade intervjuer och varje intervju höll på i ungefär 45-60 minuter. Frågorna till intervjun kom jag på och inspirerades av undersökningen av tidigare forskning. De var färdigformulerade innan intervjuerna genomfördes (se bilaga). Man kan se i analysen (se avsnitt 6) när jag jämför deltagarnas svar så är det hyfsat lätt då alla deltagare fått samma frågor (Larsen 2009). Däremot var det vissa som inte fick samma följdfrågor, då följdfrågorna berodde på deltagarnas svar och kontext. Det gjorde jag för att kunna få relevanta svar för undersökningen. Deltagarna fick tala fritt, det är viktigt att deltagarna får utrymme när de talar om sina upplevelser menar Larsen (2009). Det är för att kunna skapa en god stämning. Under intervjuerna sammanfattade och speglade jag respondenterna för att de skulle förstå att jag är närvarande under samtalet. Samt för att hålla fokus under samtals gång och förtydliga att jag förstått dom rätt. På det här sättet visar jag empatiskt lyssnande (Egan 2014). Egan nämner att vara opartisk och fokuserad under samtalet är lyssnandets konst (Egan 2014). Intervjuerna transkriberades efteråt.

4.4 Validitet och reliabilitet

Något som är viktigt att ta hänsyn till i undersökningar är validitet och reliabilitet (Larsen 2009). Validitet innebär hur giltigt datainsamlingen är och reliabilitet betyder hur tillförlitligt det är (Larsen 2009). Till skillnad från kvantitativ metod så kan reliabilitet ifrågasättas vid kvalitativ metod. Det är för att resultaten inte hade varit densamma ifall det hade varit andra deltagare. Resultaten i undersökningen är svar från mina informanter. Det är deras tankar, känslor och erfarenheter, vilket är unikt för var och en och det kan inte tala för alla elever som går i nian i stadsdelen Öster i Malmö. Eftersom det förekommer olika tolkningar inom samma ämne, gör det svårt att uppnå hög reliabilitet i kvalitativa undersökningar (ibid).

Att jag som intervjuare får ställa följdfrågor för att kunna få mer utvecklade svar och att informanterna får en möjlighet att prata fritt, det är så validiteten kan förstärkas (ibid).

4.5 Analyismetod

6 intervjuer spelades in och sedan transkriberades. Intervjuerna spelades in för att jag sedan i efterhand skulle kunna gå tillbaka och höra vad som hade sagts under intervjuerna och för att kunna ta ut det som var relevant för studien. Därefter påbörjades analysen och för att kunna analysera det insamlade data, använde jag mig utav meningskoncentrering (Kvale och Brinkmann (2014)). Det liknar mycket det Larsen (2009) kallar för innehållsanalys. Det innebär att man identifierar gemensamma drag, skillnader och mönster. Det här ställer man mot tidigare forskning och teorier.

4.6 Etiska ställningstaganden

Det finns 4 etiska huvudkrav som man ska förhålla sig till när man utför en vetenskaplig undersökning (Bryman 2018). Anonymitet ska ges till deltagarna när de deltar i studien så att obehöriga inte ska känna till personerna och ta del av personuppgifterna. Det kallas för konfidentialitetskravet. Sedan har vi informationskravet vilket betyder att deltagarna i undersökningen ska informeras vad syftet med forskningen är. Data man samlar in i studien får endast användas för den aktuella studien, det hör till nyttjandekravet. Fjärde och sista kravet kallas för samtyckeskravet och det betyder att informanterna själva har rätt att bestämma över sin medverkan i studien (Bryman 2018).

Min studie går i linje med dessa 4 huvudkrav. Elever och deras målsman informerades om vad syftet med undersökningen var och fick självmant anmäla sig till intervjun. Sedan när det väl var dags med intervju så tog jag än en gång upp vad syftet med undersökningen var. Jag klargjorde att det var helt frivilligt och de hade rätt att bryta och avsluta när som helst under intervjuns gång. Eleverna fick även veta om att varken deras namn eller skolans namn skulle nämnas i undersökningen, istället fick de fiktiva namn i uppsatsens resultat. Efter samtliga intervjuer transkriberade jag det som hade spelats in och inspelningen visades inte till någon.

När jag hade transkriberat alla samtal så raderades ljudinspelningarna. Uppgifterna jag fick del av användes enbart i undersökningen och ingen annan stans.

5. Resultat & Analys

5.1 Presentation av respondenterna

Samuel bor tillsammans med sin mamma och 2 systrar i stadsdelen Söder. Samuels mamma arbetar som sjuksköterska.

Johanna bor med sina föräldrar i stadsdelen Öster. Pappa arbetar som byggarbetare och mamma som receptionist.

Abdul bor i stadsdelen Öster med sina föräldrar och 4 syskon. Hans pappa äger en livsmedelsbutik och hans mamma är arbetslös.

Mona bor med sin pappa i stadsdelen Söder. Han arbetar som läkare.

Randy bor i stadsdelen Öster med sina föräldrar och 3 systrar. Båda föräldrar är psykologer.

Lena bor i stadsdelen Öster tillsammans med sin mamma och storebror. Hennes mamma jobbar som butiksbiträde och hennes pappa är brandman.

5.2 Viktiga personer som påverkar gymnasievalet

5.2.1 Föräldrar

Majoriteten av informanterna berättade att de tog tillvara att vända sig till sina föräldrar angående skola och arbetslivet då de saknade kunskapen och kände att föräldrarna kan hjälpa till då de har erfarenheten. Mona och Lena skulle kunna tänka sig att följa sina föräldrars fotspår. Mona kan tänka sig bli läkare och Lena vill ha uniform som sin pappa, däremot inte som brandman utan som polis. De berättar att de har blivit väldigt inspirerade av sina föräldrar när de berättat hur det är och vad de gör på jobbet.

Några elever fick hjälp av sina föräldrar att leta efter information om olika gymnasieskolor och gymnasieprogram då det har dykt upp många fler gymnasieskolor- och program sedan deras föräldrar var unga. Föräldrarna var aktiva i valprocessen med sina barn.

Däremot upplever Johanna och Abdul att deras föräldrar är likgiltiga. De känner att föräldrarna inte bryr sig om vad de ska bli eller göra efter nian och de är inte aktiva i valprocessen som de andra föräldrarna är med sina barn. De har inte pratat om framtiden där hemma.

Alla informanter berättade att det var viktigt för dem att föräldrarna ska bli nöjda och stolta över sina barn när de gör sina val inför gymnasiet och framtiden.

Abdul sa: ”Jag vill att mina föräldrar ska vara stolta över mig och bekräfta mig. Men det är verkligen synd att de skiter i mig och vad jag gör”.

Medan Randy berättar: ”Det är viktigt för mig vad mina föräldrar tycker om mig, jag är ju trots allt deras son. Jag vill att de ska vara stolta över mig. Jag har bra relation med dem, så jag vill inte göra dem besvikna”. Randy berättar hur han uppskattade att han kunde dividera med sina föräldrar där hemma om olika gymnasieprogram, vad som var för och nackdelar med dem och så vidare.

Alla informanter förklarade dock att i slutändan var valet deras egna, däremot känner Samuel att hans mamma, som är sjuksköterska, pushar honom att bli läkare. Han upplever att det var hennes dröm och att hon lyckades så vill hon att hennes son ska bli det istället. Han upplever att det är ett jobbigt dilemma då han inte vill bli läkare, men samtidigt vill han inte göra henne besviken.

Majoriteten av informanterna berättade att det var föräldrarna man lyssnade mest på.

5.2.2 Syskon

Vissa informanter har inte några syskon och någon nämnde att det hade varit bra om man hade haft en lite äldre syskon som precis gått i gymnasiet eller går i gymnasiet så kan man prata med dom om gymnasievalet för tips.

Samuel, Abdul och Randy har äldre syskon och berättar att dom har pratat med dom. Via dom har de fått höra hur det är i deras gymnasieskola och gymnasieprogram de valde. Men samtidigt har de fått höra hur det kan vara i andra skolor eller andra program där deras syskon fått höra av deras vänner. Abdul berättar: ”Jag är faktiskt glad att jag har mina 2 äldre bröder. Den ena går i fordonsprogrammet och den andra el. Med tanke på att mina föräldrar är som dom är och att de har 0 koll så känns det bra att jag kan prata med mina bröder om gymnasiet”.

5.2.3 Andra vuxna

Informanterna nämnde att de även pratade med andra vuxna som till exempel föräldrarnas vänner, lärare, tränare där de sportar, släktingar och så vidare. Anledningen till att de även pratar med andra vuxna är för att barnen vill gärna höra åsikter och erfarenheter från någon för att se det från andra synvinklar.

Lena berättar: ”Det känns både bra och dåligt när man pratar med andra vuxna. För det blir både en ögonöppnare samtidigt som det blir ändå svårare att välja på nått sätt liksom. Jag pratade med min morbror som är lärare, och han förklarade att många inte vet om att lärare har väldigt mycket administrativt i sitt yrke. Att det inte är bara att ha lektioner med en klass och rätta”.

Abdul berättar: ”Där vart jag bor och kommer ifrån blir det krock. Vissa äldre säger att man ska satsa på skolan, andra säger att man ska skita i skolan för det leder ingenstans mannen. Så hur fan ska jag veta vad jag ska bli i framtiden?”.

5.2.4 Vänner

Alla informanter berättar även att man pratar med sina vänner emellan både i skolan och med sina vänner på fritiden.

”Jag pratar med mina vänner om gymnasiet. Det gör nog alla. Man vill höra med vännerna vad de tänker och tycker och sedan berättar man för varandra vad man har hört av andra om de olika gymnasierna och programmen”.

Randy

2 personer berättar att även om man pratar med sina vänner om gymnasiet så är det inte så att de kommer till exempel välja samma program och skola som sin bästa vän i hopp om att fortsätta umgås med dom även i gymnasiet. Vilket de har hört att någon hade gjort så.

”Jag har hört av vissa, oftast äldre, att man ska välja det man själv vill gå på och tycker är intressant. För det har hänt att någon väljer samma gymnasie och program som sin bästa vän, även om man hade velat gå på något annat istället. Och då blir det inte så kul. Min pappa har själv berättat om hans ena barndomsvän som gjort så. Det slutade med att han ångrade sig och blev ovän med sin bästa vän. Så jag kommer att välja det jag gillar”.

Mona

Sen finns det de som funderar på att välja program som sin bästa vän.

Mina bröder går fordonsprogrammet och elprogrammet. Jag funderar på att ta något av det. Eller så får det bli VVS med min bästa vän. Han kommer välja det och då funderar jag också på att hänga med honom”

Abdul

5.3 Analys av viktiga personer som påverkar gymnasievalet

5.3.1 Rationella val

Hodkinson och Sparkes (1997) skriver hur ungdomar gör rationella val genom att följa sina egna erfarenheter samt följa individerna i deras närmaste krets, som till exempel föräldrar, vänner, släktingar och så vidare. Majoriteten av informanterna har visat i resultaten att de känner att deras föräldrar är bland de viktigaste personerna de diskuterar sina gymnasieval med. Eleverna känner att eftersom föräldrarna är äldre så har de också erfarenheten och kunskapen om hur det kan vara på olika gymnasieprogram då känner till hur det kan vara i arbetslivet som de själva varit med om men även via sina anhöriga. Jag kan också se i resultaten att förutom föräldrarna så finns det även andra vuxna barnen pratat med och som dom känner är viktiga personer inför gymnasievalet. Det är släktingar, syskon, tränare, andra vuxna i sin närhet. Vännerna hade tydligen minst påverkan, Abdul nämnde att man inte kan välja vad som helst för att det inte är okej. Han drog ett exempel på att han inte kan välja att bli sjuksköterska, att det är samma sak som att han ska välja att gå på balett även om han är en man.

5.3.2 Pragmatiska val

Utifrån resultaten så tolkar jag att eleverna gör pragmatiska val (Hodkinson och Sparkes 1997). Hodkinson och Sparkes (1997) skriver om det begreppet och förklarar att det betyder att istället för att verkligen ta reda på fakta och information om något så väljer man istället att ta lite information från andra stället, och på det sättet väljer man att göra sitt slutgiltiga val. Som till exempel Abdul, han berättade att han inte har någon aning om vad det är han vill men han funderar på att antingen välja elprogrammet och fordonsprogrammet som sina 2 äldre bröder eller VVS- och fastighetsprogrammet som sin bästa vän. Han har enbart hört information på hur det kan vara från sina närmaste och på det sättet har han skapat sig en uppfattning på hur det kan vara. Men om han istället hade läst på själv om programmet, kollat något klipp på vad det är man egentligen gör på dessa yrken, så kanske han hade ändrat sin uppfattning.

Samtliga informanter pratar om gymnasieprogram som de känner till, och information om alla yrken har de hört av någon anhörig. Där kan jag se att informationen de har kring gymnasieprogrammen inte är något de själva tagit reda på riktigt. Det gör att informanterna väljer 1 till 3 program av vad de har hört och funnit som intressant. Som att de har blivit nöjda med dessa program och slutar att fortsätta att leta efter information om dom andra programmen. Det är också något Hodkinson och Sparkes (1997) skriver om, istället för att välja flera möjligheter så väljer man enbart ett val.

5.3.3 Handlingshorisont och habitus

Randy berättade att han hade väldigt bra relation med sina föräldrar och att det var jätteviktigt för honom att få veta vad de känner och tycker för att se till att de är nöjda. Majoriteten kände att de ville göra sina föräldrar nöjda och stolta, även om de själva fick välja vilket program de ville börja på. Man kan se att eleverna har varit påverkade och är påverkade av sina föräldrar då de tycker att det är viktigt att göra dom nöjda också, och inte

bara att man är själv nöjd med sitt beslut. Dessa barn är ju trots allt uppväxta med sina föräldrar och på det sättet har de socialiserats in i sina föräldrars kultur. Kultur och omgivning påverkar en individs liv på flera möjliga sätt vilket Hodkinsons och Sparkes (1997) tar upp med sina begrepp handlingshorisont och habitus. Eftersom föräldrarna är trots allt mamma och pappa till sina barn, så kan det ses som att föräldrarna känner sina barn bäst och vet vad som är bäst för dem, istället för att barnen ska veta själva vad som är bäst för dem. En individ kan agera utifrån sina erfarenheter och vad som finns med i handlingshorisonten. Som till exempel Lena, hon känner att hon vill ha ett arbete med uniform och hänvisar till sin pappa som är brandman. Hon känner för att bli polis. Hon har också nämnt att hon hade kunnat tänka sig gå handelsprogrammet och det kopplas till hennes mamma som jobbar som butiksbiträde. Samma sak är det med Abdul, han funderar på att välja fordons- el- eller VVS- och fastighetsprogrammet för att det är de han känner till och det är det han kan agera utifrån. Det kan vara så att även om han känner till andra yrken så är ändå andra yrken på något sätt ”okänt” för honom och finns inte med på hans radar. Abdul nämnde även i intervjun att vissa har sagt till honom att satsa på skolan medan andra har sagt att han inte ska göra det. Han berättade att området han bor på har hög kriminalitet och att man inte ser så många som går klart skolan. Det kan kopplas till Hodkinson och Sparkes (1997) begrepp habitus. I resultaten kan man se att omgivningen kan påverka en individ och hans val både medvetet och omedvetet.

5.3.4 Fält

Hodkinson och Sparkes (1997) använder sig av ett begrepp som kommer från Bourdieu från början, begreppet fält. Det betyder att människor med samma intressen och liknande kapital rör sig inom samma ”spelplan”, i samma värld. Det kan kopplas till det Abdul sagt om att vissa tycker att han ska fortsätta skolan och andra som tycker att han ska lägga av. Det innebär att han har olika omgivningar och rör sig på olika fält. Det kan vara en anledning till varför han känner sig så osäker och splittrad inför gymnasievalet och hans framtid.

5.4 Faktorer som påverkar informanterna inför gymnasievalet

5.4.1 Status, rykte & trivsel

Samtliga informanter nämnde att varje gymnasium har ett rykte på hur bra den är. Det ryktet var viktigt och det spelade roll.

”Varje skola har ju ett rykte på hur bra den är. Ju högre antagningspoängen är, desto bättre. Alla vill ju gå på antingen Procce (Procivitas), Petri eller Borgar. Men det går inte för alla, på grund av antagningspoängen”.

Mona

Randy nämner också att skolans rykte spelar roll men att det är hur bra man trivs på skolan som spelar störst roll i slutändan. Samuel berättar att han har valt skolor baserat på deras rykte som är bra medan Johanna säger att hon har valt bort skolor med bra rykte för att hon är rädd att det kommer vara alldeles för svårt för henne med plagget.

Mona och Randy förklarar att skolans rykte speglar hur duktiga eleverna är i skolan.

”Det är inte vem som helst som kan komma in på Procivitas till exempel. Det är ju bara dom med bäst betyg”.

Mona

5.4.2 Avstånd

Randy berättade att han länge tänkt på att ha Sundsgymnasiet som ligger i Vellinge, som sitt första val, då han känner att skolan är perfekt för honom. Han har varit där på öppet hus och han älskade allt med skolan. Däremot är skolans plats inte alls optimal för honom med tanke på att det är alldeles för långt från vart han bor och bussförbindelserna är inte alls bra. Då han tvingas byta buss 3 gånger.

5.4.3 Jobb efter gymnasiet

Samtliga elever känner att det är jätteviktigt att välja utbildning som leder till jobb senare. Hälften av informanterna siktar dock på att få jobb direkt efter gymnasiet och andra halvan siktar på att studera på universitet eller högskolan. Abdul berättar att skolan aldrig riktigt varit hans grej, han har alltid haft svårt att sitta still därför föredrar han ett jobb där man får röra på sig och arbeta med händerna.

”Kontorsjobb där man får sitta hela dagen är verkligen inget för mig. Jag hade dött”.

Abdul

Abdul, Johanna och Samuel satsar på yrkesprogram som garanterar jobb direkt efter gymnasiet. Medan Randy, Lena och Mona funderar på att välja högskoleförberedande program. Alla poängterar att det är viktigt att välja något man tycker om, för då är det ingen mening att plugga något man föraktar. Lena berättar att hon vill bli polis för att hon känner att hon vill göra nytta i samhället och rädda folk. Hon är medveten om att poliser inte har så höga löner, men berättar att det handlar mer om att hon verkligen ser fram emot att jobba som polis. Däremot berättar Mona: ”Lönen är viktigt för mig. Vad är annars meningen med att jobba för låg lön? Hellre jobba hårt för att kunna ha hög lön. Sen när man är ledig så kan man vila och göra som man vill med pengarna”.

5.4.4 Kunskap om gymnasieprogram

När jag frågade om gymnasieprogram eller när eleverna själva skulle berätta något om gymnasieprogram så valde de istället att prata om själva yrket i sig. Det nämndes ofta att man vill plugga till läkare, polis, elektriker, psykolog och så vidare. Som att eleverna visste vad dom ville bli för de känner till yrken men inte visste så mycket om gymnasieprogrammen. De nämnde inte heller så mycket om inriktningarna som finns i gymnasieprogrammen.

5.5 Analys av faktorer som påverkar eleverna i gymnasievalet

Patton & McMahons (2014) STF modell med sina 2 ramar där den ena ramen är innehåller individens karakteristiska drag och den andra ramen är kontextuell och innehåller det som påverkar och finns runt omkring individen. Abduls fall, så nämnde han inte så mycket personliga saker som kan kopplas till den individuella ramen förutom brist på intresse och hans biologiska förmåga. Han berättade att han har väldigt svårt att sitta still, vilket har påverkat hans skolgång relativt negativt och ser till att han får sälla bort en del yrken inför framtiden. Däremot kan man koppla till det kontextuella där man kan se att Abdul är påverkad av familjen, socioekonomiska status, geografiska läge och vännerna. Han nämner att hans föräldrar inte bryr sig om vad han ska göra för gymnasievalet samtidigt som hans 2 bröder uppmanar honom att antingen välja el eller fordonsprogrammet. Han bor i ett socioekonomiskt utsatt område där han berättar själv att en del av folket där, vissa nämnde han som vänner, uppmanar honom att inte bry sig om skolan och att han ska låta bli att gå i gymnasiet. Samtliga informanter är påverkade av någon person i sin omgivning på ett eller annat sätt när man gör sitt gymnasieval. Samtliga nämnde att man pratat med föräldrarna, och de som har syskon har pratat med dom, med någon annan vuxen och så vidare.

Randy var den enda som påverkades av det geografiska läget då gymnasieskolan han gärna hade velat gå på är alldeles för långt bort och bussförbindelsen var inte optimal för honom.

Patton & McMahon (2014) skriver hur processer kan se till att en individ som skapat sig ett beslutsfattande kan ändras över tid. Vilket har gjort för Randy med val av gymnasieskola.

Informanterna berättade att gymnasieskolans rykte spelar roll och samtliga håller med om att man vill gå på de ”bästa” gymnasieskolorna (de med högst antagningspoäng). Alla förutom Johanna hade velat gå där om de hade kunnat men det som sätter stopp är just kravet med betyget för antagningspoäng. Man måste ha bra betyg och det går in i den kontextuella ramen i STF modellen (Patton & McMahon 2014). För Johannas del är det i den individuella ramen då hon nämner att hon alltid haft svårt att ta tag i skolan. Det kan även kopplas till Hodkinson och Sparkes (1997) teori Careership där de nämner att individer gör pragmatiska-rationella val utifrån sina resurser och habitus, med andra ord innebär det faktorer som är kulturella och sociala. Samuel filtrerade gymnasieskolorna inte för vad som var tillgängligt, då han har valt vad han kallar Malmös topp 3 bästa gymnasieskolor och det var olika program, enbart för att kunna gå på dessa skolor och inte någon annan skola. Det innebär att han gjorde val utifrån vad han känner är bra och dåligt. Vilken skola som är intressant och inte intressant (Hodkinson och Sparkes 1997). Samuel syftar på att det är viktigt med status och att man går på någon av dessa skolor är någon form av bekräftelse på att man har bra betyg jämfört med de som går på andra skolor och de sågs som skolor med ”lägre status”. Han kan inte sig gå på någon annan skola då han nämner att status är viktig samt för att han är en elev med bra betyg och vill mycket i livet. Hans tankar och habitus kategoriserar skolorna i hög och låg status. Det menar Hodkinson och Sparkes (1997) att habitus och fält avgör vilka värderingar och tankar en individ har och vad man tar för beslut.

Abdul begränsas i sitt val på grund av sin handlingshorisont. Han tog upp 3 olika program som han hade kunnat tänka sig att plugga. Däremot kommer inspirationen från hans 2 äldre bröder och hans bästa vän. Han hade inte nämnt någon annan individ, något annat program eller ett annat yrke förutom el, fordons och VVS- och fastighetsprogrammet. Det visar att erfarenheten man har och vad man har sett av andra som man känner, gör att man känner till sina möjligheter för att de andra i sin omgivning lyckats med det så kan den personen det också.

5.6 Hur mycket information har mottagits inför gymnasievalet och hur mycket önskas?

Samtliga informanter höll med om att gymnasievalet var ett stort val man gör i sitt liv. I det här kapitlet kommer jag att gå igenom vad informanterna sagt om hur mycket information som mottagits inför gymnasievalet och samt gå igenom hur mycket information de önskar sig. Hälften av informanterna tyckte att informationen de hade fått inför gymnasievalet var bra och tillräcklig, andra halvan tyckte inte det var tillräckligt och de hade önskat sig mer information. Vad som menas med information är information inför gymnasievalet, så som om gymnasieskolor och gymnasieprogram. Då syftas det på all information, som till exempel av studie- och yrkesvägledaren, öppet hus, videoklipp, och så vidare.

Alla informanter höll med om att inbokade samtalet inför gymnasievalet borde ske mycket tidigare än när man går i nionde klass.

”Att ha dessa samtal när man går i nian känns alldeles försent. Det kommer helt plötsligt och så får man helt plötsligt panik för att man inser att det är snart gymnasieval och man har ingen aning om vad det är man vill bli... Det hade varit mycket bättre om man började med samtalen med syven i sjuan eller nått”.

Mona

Samuel och Randy berättar också att det hade varit mer optimalt om man hade haft samtalen tidigare i åldern, så man hinner ha en konversation om ämnet och börja tänka på saken.

Johanna och Abdul berättar att de fick ha samtalen med studie- och yrkesvägledaren i sista sekunden. Det var flera gånger de hade bokat in ett samtal men valde några gånger att inte gå till mötet och andra gånger hade de helt glömt bort det. De nämner också att de inte orkar läsa när det gäller information om något. De föredrar att kolla en video om det istället, för det känns inte jobbigt vilket gör att man är fokuserad när man ska ta reda på informationen via videon. Dock poängterar de att det ska vara en mindre video och inte en längre film som de fick se när studie- och yrkesvägledaren kom in i klassrummet och visade en film om samtliga gymnasieprogram. Randy och Samuel tyckte att det var givande, då man verkligen fick konkret veta vad det finns för gymnasieprogram, vilka kurser man läser, vilka inriktningar

det finns och exempel på yrken man kan jobba med efter gymnasiet. Resten tyckte att filmen var alldeles för lång. Det var kul och de var fokuserade början av filmen men senare började man tappa fokus och det började bli tråkigt. De upplevde det som att det var alldeles för mycket information att smälta in på en gång.

Ingen av informanterna förutom Randy brukade läsa i broschyrer eller den stora katalogen om gymnasievalen. Mona, Lena och Samuel sökte efter information på internet. Abdul gjorde inget utav det, han nämner att all information han känner till om gymnasieskolor och gymnasieprogram kommer från personer han känner.

Randy, Lena och Samuel berättade att de tyckte om att det finns öppet hus på de skolor som de är intresserade av. När de besökte skolorna så bildade de själva en uppfattning på hur skolan är genom att vara där, prata med lärarna och eleverna från skolan. Sedan var samtliga på gymnasiemässan. De tyckte att det var bra, för då kunde man gå runt till alla man intresserade sig av som representerade sina skolor och kunde ta del av informationen därifrån.

Randy och Samuel har vetat om sedan de gick i sexan eller sjuan om att det finns en studie- och yrkesvägledare på skolan. Men aldrig riktigt vetat om, om man kunde boka tid hos studie- och yrkesvägledaren då eller enbart när man gick i nian. För de visste när de var yngre att studie- och yrkesvägledaren hjälpte niorna med gymnasievalet. Resten visste inte vad en studie- och yrkesvägledare var förrän de började nian och fick information om att de skulle ha ett samtal inför gymnasievalet.

5.7 Analys av hur mycket information har mottagits inför gymnasievalet och hur mycket det önskas

Resultaten jag fick fram visar att informanterna inte kände till hur eller vad de skulle göra för att kunna ta del av all information som finns om gymnasievalet. Resultatet jag fick i min studie kan kopplas till Dresch och Lovéns (2010) studie, där de kom fram till att eleverna upplevde svårigheter att förstå informationen de fick om sitt gymnasieval. För att eleverna ska kunna ta till sig information om gymnasievalet så att dom förstår, ligger ansvaret på studie- och yrkesvägledaren. Alla är olika och tar till sig information på olika sätt. Det bekräftas i resultaten när informanterna, Johanna och Abdul, berättade att de inte orkar läsa informationen om gymnasievalet, skolor och program. De nämner att de föredrar att få information när de kollar på video, däremot ska det inte vara en lång videofilm som studie- och yrkesvägledaren visade till klasserna. Alla informanter, förutom Randy och Samuel, höll med och nämnde att det känns tråkigt att kolla filmen. Man tappar fokus längre in i filmen vilket gör att de inte lyssnar. Eftersom det var för mycket information att ta in på en gång. Ingen av informanterna, förutom Randy, läste katalogen som de fick av studie- och yrkesvägledaren som handlar om gymnasievalen. Mona, Lena och Samuel valde att söka efter information på internet för sig själva. Abdul upplevde att han inte fick någon information om gymnasievalet av studie- och yrkesvägledaren, utan informationen kommer från de han känner. Det här visar att en del informanter upplever att studie- och yrkesvägledarens tillvägagångssätt att informera om gymnasievalet inte nås ut tillräckligt. Det är väldigt individuellt på hur eleverna vill få sin information. Det innebär att eleverna inte får kunskapen om de olika gymnasieprogrammen, vilket kan vara livsavgörande för deras gymnasiegång och framtid. När de inte får rätt kunskap om de olika gymnasieprogrammen så begränsas eleverna i sitt valjande. Det leder till färre och begränsade vägar. Med rätt information till enskilda elev hade kunnat leda till bättre kvalitet på att få elevernas uppmärksamhet och lyhördhet för att ta reda på fakta om gymnasievalen. Det kan leda till breddad

handlingshorisont, fler val av nya vägar, fler möjligheter, fler som känner att de gjort rätt gymnasieval som gör att det blir mindre avhopp eller psykisk ohälsa. Det här väcker en fråga som är relevant, och frågan är hur skolan och studie- och yrkesvägledaren ska se till att alla elever får den informationen som passar varje enskild elev bäst.

5.8 Sammanfattning av resultat och analys

Många frågor kan dyka upp för en elev strax innan gymnasievalet, vissa är säkra på sitt val och vissa är osäkra. Det kan vara svårt för elever i årskurs 9 att göra sitt gymnasieval då det är ett val man tar som påverkar framtiden. För att kunna hjälpa eleverna att förstå sig själva och få dom att känna att de har gjort ett korrekt gymnasieval genom att ha tagit beslutet för sig själv, förhoppningsvis med mindre osäkerhet och mer kunskap, är det viktigt att känna till faktorer som påverkar dessa elever. Vilket är syftet med min uppsats, att kartlägga faktorer som påverkar elever i gymnasievalet.

Jag har kommit fram till att majoriteten av informanterna blir påverkade, både medvetet och omedvetet, av deras föräldrar. Inför gymnasievalet är föräldrarna de viktigaste personerna att prata mer, sedan är det andra vuxna. Föräldrarna är de barnen har sin första kontakt med, och därifrån får barnen sin information om yrken allra först, vilket är första början på handlingshorisonten. Därefter kommer man i kontakt med andra individer och får information om andra yrken som breddar handlingshorisonten. Det kan vara en anledning till att varför elever oftast väljer att följa sina föräldrars fotspår. Det kan vara på grund av att elever väljer det som de redan känner till och nöjer sig med det. Vilket kan göra att det blir brist av intresse att få höra om andra yrken eller gymnasieprogram. Jag fick fram i resultaten av informanterna att de inte vet så mycket om de olika gymnasieprogrammen, eller yrken och vissa hade velat veta mer. Alla informanter förutom Abdul, nämnde att man brukade prata med kompisarna om de olika gymnasieskolorna och program men att det i slutändan inte påverkade deras beslut. Abdul berättade dock att han funderar på att antingen att välja någon

av de 2 program som hans 2 bröder studerar, eller göra samma val som hans bästa vän då han vill vara på samma skola som honom.

Alla informanter var överens om att det viktigaste är att man trivs i skolan man går på. Däremot var alla även överens om att en skolans rykte betydde mycket när man gör sitt gymnasieval. För ju bättre rykte det är, desto högre status är det. Då ryktet beslutas av massan och pratas om det så innebär det i slutändan att vännerna eller andra personen påverkar gymnasievalet trots allt.

6. Diskussion

I det här kapitlet kommer det att diskuteras om tidigare forskning, metod och resultat. Därefter kommer det att komma förslag på framtida forskning som känns intressant och relevant att undersöka och ta reda på mer om i framtiden.

6.1 Återknytning till frågeställningar

Återknytning till mina frågeställningar:

- Vilka faktorer påverkar eleverna i årkurs 9 inför gymnasievalet?
- På vilket sätt påverkas eleverna i årskurs 9 utav sina föräldrar inför gymnasievalet?

Utifrån intervjuerna så fick jag fram att det är flera olika faktorer som påverkar eleverna i årkurs 9 inför gymnasievalet. Däremot är föräldrarna till eleverna största faktorn och påverkar mest. Sedan är det vännerna och äldre syskon.

Jag kom fram till att för vissa elever spelade trivsel stor roll i form av att man väljer gymnasieprogram som man har ett intresse för. Medan för andra spelade status och rykten roll när det gäller vilken gymnasieskola man väljer.

En annan faktor som jag kom fram till som påverkar eleverna stort är hur informationen som gynnar eleverna inför gymnasievalet nås ut till eleverna. En del elever når man med informationen, en del inte. Det leder till att eleverna man inte når ut till inte hjälper dem tillräckligt för att vidga perspektiven och förståelsen för olika gymnasieprogram och yrken. På det här sättet är handlingshorisonten (Hodkinson och Sparkes 1997) densamma, så det enda eleven känner till är de yrken och program som hen hört och sett från personer runtomkring sig.

Eleverna påverkas också utav den miljön de växer upp. Det är så eleverna bygger sina föreställningar om olika gymnasieprogram och yrken. När handlingshorisonten inte vidgas utan förblir snäv som den är så hämmar man eleven i sitt gymnasieval och inför dennes framtid. De blir begränsade och det påverkar dom stort både medvetet och omedvetet.

6.2 Reflektion över tillvägagångssättet

Nu i efterhand kan jag reflektera över mitt arbete och tänka på vad jag hade kunnat göra annorlunda. Det finns mycket jag hade kunnat göra annorlunda men det jag tänker på framförallt är mitt metodval och tillvägagångssätt av materialinsamlingen. Jag funderar på hur undersökningen och resultaten hade sett ut om jag hade valt att göra en kvantitativ metod, enkätundersökning. På det här sättet hade det kunnat vara lättare att genomföra när det gäller tidsmässigt, då jag kunde skickat enkäterna till lärarna och eleverna hade svarat på frågorna istället för att jag ska ta mig till skolan, dela ut information och vänta på att få samtycke av föräldrarna. Sedan hade det varit lättare att få fram resultaten på det här viset än att spela in intervjun med eleverna och sedan transkribera. Däremot tror jag inte att resultaten och undersökningen hade sett ut som det gör nu då det förmodligen saknats svar och förståelse på djupet. Vilket jag fick fram på intervjuerna, dels från min sida och elevernas sida. När jag inte förstod hur eleverna tänkte eller uttryckte sig så frågade jag för att klargöra det, och vice versa. Dock hade nog svaren varit mer ärliga i en enkätundersökning eftersom vissa elever inte känner lika stor press att svara på frågorna via en enkät jämfört med att svara genom att prata i intervjun. I en intervju kan eleverna svara på ett sådant sätt som de känner att jag vill höra, vilket är inte bra för undersökningens reliabilitet. Dock beror det på vad själva individen föredrar. Vissa föredrar att uttrycka sig skriftligt eller kryssa i, andra föredrar att uttrycka sig genom att få prata.

Något annat som jag glömde att ta med, och känner att det är relevant att ha med i undersökningen, är vad elever har för känslor inför sitt gymnasieval och hur eleverna ser på könsfördelningen på de olika gymnasieprogrammen eller yrken. Elevers känslor känns relevanta i undersökningen eftersom känslorna påverkar tankarna och valen man gör. Det är

betydligt annorlunda val man gör när man känner sig stressad eller ledsen kontra glad. Det känns också som att jag har missat vad eleverna har för tankar när det gäller könsfördelningen på de olika yrken man väljer. Det spelar förmodligen stor roll i elevernas gymnasieval då den sociala reproduktionen påverkar och man gör sitt val utifrån vilket kön man har.

6.3 Teori och tidigare forskning

Begrepp som jag använde var Hodkinson och Sparkes (1997) Careership teori och Patton & McMahons (2014) STF-modell. Dessa begrepp har hjälpt mig en stor del när jag analyserade resultaten av undersökningen. Om man ska jämföra min studie med Dresch och Lovéns (2010) studie som jag tog med i tidigare forskning så kan man se likhet och olikhet i studiernas resultat. Hodkinson och Sparkes (1997) nämner att ungdomarna påverkas av personer som står dom nära, som till exempel vänner, syskon, men framförallt föräldrarna. Det nämner Dresch och Lovén (2010) också i sin studie, eleverna påverkas både medvetet och omedvetet av sina föräldrar inför gymnasievalet. Det har jag också kommit fram till i min undersökning. Olikheten mellan min studie och Dresch och Lovéns (2010) studie är att de nämnde att studie- och yrkesvägledaren var en stor faktor som påverkan i elevernas gymnasieval, det var inte så i min studie. Eleverna riktade mer kritik åt skolans studie- och yrkesvägledning och önskar att vägledningen hade börjat mycket tidigare och inte så sent som när man väl börjar nionde klass. De nämnde andra personer som påverkade inför gymnasievalet, som föräldrarna, vännerna, syskonen, släktingarna, etcetera. Ungdomarna gör sina val utifrån det som är känt för dem, Hodkinson och Sparkes (1997) kallar det här att man gör pragmatiska och rationella val. Det kan jag koppla till det som kom fram i min studie då elever förlitar sig på personer runt omkring sig och tar deras svar för givet när de ställer frågor om till exempel en gymnasieskola- och program och yrken då svaren är subjektiva. De nöjer sig med svaren de får och tar inte saken i egna händer för att ta reda på mer fakta eller dubbelkolla om det är så som personen säger att det är.

Marcionetti & Rossiers (2017) avhandling, "The Mediating Impact of Parental Support on the Relationship Between Personality and Career Indecision in Adolescents". Här analyserade dom förhållandena mellan karriärbeslutssvårigheter och femfaktormodellen för personlighetsdrag, föräldrastöd och självkänsla hos 448 schweiziska tonåringar. De skriver om hur viktigt det är för unga att få kärlek, bekräftelse och stöd av sina föräldrar för att göra ett bra karriärval. Workmans (2015) avhandling, "Parental Influence on Exploratory Students College Choice, Major and Career Decision Making". Här undersöker Workman föräldrarnas inflytande på undersökande studenters val av högskolor, majoritets- och karriärbeslut. Föräldrainsflytande framkom som ett centralt tema i studentens beslutsprocesser. "Parents Perceptions of Their Role in Children's Career Planning", som är skrivet av Bardick m.fl. undersöker föräldrarnas uppfattningar om hur beredda föräldrar tror att deras barn är för karriärplanering. Rollen som föräldrar spelar roll för att kunna hjälpa sitt barn med karriärplanering. Man undersökte hur föräldrar kan hjälpa sina barn med karriärplanering och de brister som föräldrar upplever i karriärplaneringstjänster, program eller resurser. Jag kan även se att dessa liknelser finns med i min studie. Personerna runtomkring eleven påverkar, framförallt föräldrarna. Jag upplever det som att elever vänder sig till personer runt omkring sig för att ta reda på vad man har för möjligheter att bli då de saknar verklig kunskap om olika yrken och gymnasieprogram. Känns lite som att de kan tänka "Jag frågar de i min omgivning vad de arbetar med eller har studerat med för att se vad som verkar intressant för mig. Kan de göra det så kan jag också". På det sättet söker de fakta och tar reda på vad de kan bli, men det är samtidigt begränsande eftersom det kan vara så att personerna man frågar har helt andra intressen än vad man själv har, och det vet man inte om.

6.4 Förslag på vidare forskning

Mina idéer och förslag på framtida forskning som jag kommit fram till efter det jag genomgått under studiens gång är hur vi kan effektivisera och förbättra sättet att nå ut till elever om de olika yrken och gymnasieprogram som finns. Tydligt brister det någonstans om man inte kan nå ut till fler elever och hjälpa dem att få insikt om sig själva och vad de

själv vill bli och göra i framtiden. Är det sätter man informerar om de olika gymnasieprogrammen? Finns det fler och bättre sätt än att ha vägledning, visa video, läsa i katalogen och så vidare. Behöver man möjligtvis vägleda föräldrarna? Många föräldrar saknar förmodligen kunskap och förstår inte att alla är olika och kan ha olika intressen. Man kanske borde också vägleda föräldrarna tillsammans med eleverna för att även föräldrarna ska få bättre insikt på vem dom själva är, vem deras barn är och då gör man det mer effektivt för barnet att göra sitt gymnasieval genom att nå sin sanna potential, förstå sitt kall och få stöd av sina föräldrar. Eller ska man förstå hur eleverna känner sig? Beroende på hur man mår psykiskt så kan det påverka hur eleven mår, tänker, hur hen gör sina val och presterar i skolan. Allt det här är faktorer som kan sätta stopp för eleven att hitta sin sanna potential och bredda sin synvinkel och handlingshorisont för en mer nöjd framtid.

Referenser

Bardick, Angela D.; Bernes, Kerry B.; Magnusson, Kris C.; Witko, Kim D. Parents Perceptions of Their Role in Children's Career Planning, Guidance & Counselling, v20 n3-4 p152-157 Spr-Sum 2005. 6 pp.

Broadly, Donald. 1998. Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt berktyg: Skeptronhäften / Skeptron Occasional Papers nr 15. ILU, Uppsala Universitet.

Bryman, Alan. 2018. Samhällsvetenskapliga meetoder. 3:1 uppl. Malmö: Liber AB.

Dresch, James & Lovén, Anders. 2010. Vägen efter grundskolan, I: Lundagl, Lisbeth (red), Att bana vägen mot framtiden: karriärval och vägledning i individuellt och politiskt perspektiv. 1.uppl. Lund: Studentlitteratur

Ekström, Anna, Frisell Ellburg, Ann & Kallstenius, Jenny, Ungdomars uppfattningar om gymasievalet. Hämtat från Skolverket. Publicerat 2012. Hämtat 1 april 2020.
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a659dbc/1553964420602/pdf2818.pdf>

Hodkinson, Phil & Sparkes, Andrew C. 1997, Careership: a sociological theory of career decision making, British Journal of Sociology of Education, Vol. 18 No. 1 Hodkinson

Kvale, Steinar och Brinkmann, Svend. 2014. Den kvalitativa forskningsintervjun. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Larsen, Ann Kristin. 2009. Metod helt enkelt: en introduction till samhällsvetenskaplig metod. 1. Uppl. Malmö: Gleerups.

Lundahl, Lisbeth. 2010. Att bana vägen mot framtiden. Upplaga 1.

Marcionetti, Jenny, Rossier, Jérôme The Mediating Impact of Parental Support on the Relationship Between Personality and Career Indecision in Adolescents, Journal of Career Assessment. Nov2017, Vol. 25 Issue 4, p601-615. 15p.

Patton, Wendy & McMahon, Mary. 2014. Career Development and Systems Theory: Connecting Theory and Practice. 3 uppl. Rotterdam: Sense Publishers.

Skolverket. 2013. Skolverkets allmänna råd med kommentarer. *Arbete med studie- och yrkesvägledning*. Stockholm: Skolverket.

Workman, Jamie L. Parental Influence on Exploratory Students College Choice, Major and Career Decision Making, *College Student Journal*, v49 n1 p23-30 Spr 2015. 8 pp.

Bilaga 1

Mail till skolans rektor

Hej *****!

Mitt namn är Samir Sijaric. Jag studerar till studie- och yrkesvägledare på Malmö Universitet och just nu håller jag på med mitt examensarbete. Syftet med min uppsats är att ta reda på vad det är för faktorer som påverkar elever i årskurs 9, utifrån deras perspektiv, när det gör sitt gymnasieval och hur eleverna blir påverkade utav sina föräldrar. Jag kommer att genomföra intervjuer, 1 intervju kan ta som mest ungefär 1 timme. Planen är att intervjua 6 personer, 3 flickor och 3 pojkar.

Just därför skriver jag mail till dig, eftersom jag hoppas att få ditt godkännande till att genomföra undersökningen på *****skolan.

Min plan är att komma till skolan, träffa elever i korridoren, presentera mig och berätta vad jag gör på universiteten, och på så sätt försöka få med elever frivilligt, de som vill vara med på intervjun. Jag kommer även att ta med mig papper på mer information som barnen ska ta med sig hem till sina föräldrar. Det kommer stå vad syftet är med undersökningen, att det är frivilligt, samtalen kommer att spelas in i ljudfil men att det senare kommer tas bort när examensarbetet är färdigt, eleverna kommer förbli anonyma, de kan när som helst avbryta undersökningen. Och mina kontaktuppgifter där föräldrarna kan ringa eller smsa mig för att ge mig deras samtycke till att deras barn deltar i intervjun.

Hör gärna av dig för mer information, jag hade uppskattat om jag kunde få svar så fort som möjligt.

Tack på förhand.

Med vänlig hälsning, Samir Sijaric.

Tel.nr: 076 *** ** **

Email: samir *****@hotmail.com

Bilaga 2

Samtyckelappen till föräldrarna

Hej!

Mitt namn är Samir Sijaric. Jag studerar till studie- och yrkesvägledare på Malmö Universitet och just nu håller jag på med mitt examensarbete. Syftet med min uppsats är att ta reda på vad det är för faktorer som påverkar elever i årskurs 9, utifrån deras perspektiv, när det gör sitt gymnasieval och hur eleverna blir påverkade utav sina föräldrar. Jag kommer att genomföra intervjuer, 1 intervju kan ta ungefär 1 timme. Planen är att intervjua 6 personer, 3 flickor och 3 pojkar.

Anledningen till att ni får med er ett papper hem är för att ert barn funderar på att delta i intervjun, men jag behöver ett godkännande från er för att de ska få lov att delta.

Här kommer några punkter som kan vara viktiga att känna till:

- Intervjun är frivillig
- Samtalet kommer att spelas in (enbart ljud)
- Samtalet kommer att raderas när examensarbetet är klart
- Det kommer inte att stå ert barns namn eller vilken skola de går på. Hen kommer förbli ANONYM och namnen kommer att vara FIKTIVA!
- Ditt barn kan när som helst avbryta undersökningen

Platserna är först till kvarn, så det hade varit bra om ni kontaktar mig så fort som möjligt och ger mig ett godkännande för att ert barn ska få vara med i intervjun.

Med vänlig hälsning, Samir Sijaric – 076 *** ** **

Bilaga 3

Intervjuguide

- Börja med varmprat – presentera mig själv och låt hen presentera sig själv
- Viktigt att hen känner sig bekväm i rummet och samtalet
- Sätt ramar, berätta att intervjun kan ta ungefär 1 timme men att det går bra att avsluta tidigare
- Berätta syftet med undersökningen, att hen kommer förbli anonym och att inspelningen kommer att tas bort. Och att de får avsluta intervjun när dom vill

1. Berätta lite mer om dig:

Hur gammal är du?

Vart bor du?

Vad har du för intressen?

När började du tänka på din framtid och vad du ska studera/arbeta med?

Vad har fått dig att tänka i dessa banor när det gäller studier/yrken?

(Följdfrågor beroende på vad de svarar)

2. Berätta lite om din familj:

Hur ser din familjesituation ut?

Vad arbetar dom med / vad studerar dom?

Vad har dina föräldrar för sin på studier/arbeten?

(Följdfrågor beroende på vad de svarar)

3. Faktorer som påverkar gymnasievalet:

Vad känner du har påverkat dig inför gymnasievalet? Vad tror du har fått dig att tänka/välja de skolor/program du ska välja?

(Följdfrågor beroende på vad de svarar)

4. Hur pratas det runtomkring eleven?

Hur går tankarna/diskussionerna med dina närmaste vänner & familj?

(Följdfrågor beroende på vad de svarar)

5. Är det något mer du vill tillägga som du känner är viktigt innan vi avslutar intervjun?